

Nr 28

Näringsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973:52 angående statligt stöd till upptagande av gruvdrift vid Stekenjokk jämte motioner.

Ärendet

I propositionen 1973:52 (industridepartementet) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna den mellan staten och Boliden AB träffade överenskommelsen om upptagande av gruvdrift vid Stekenjokk,

2. godkänna vad chefen för industridepartementet förordat angående bestridande av utgifter för vissa prospekterings- och projekteringsarbeten för Stekenjokkprojektet,

3. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti för lån intill ett belopp av 100 000 000 kr. som Boliden AB avser att ta upp för anläggande av gruva vid Stekenjokk,

4. till Lån till Boliden AB på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 27 000 000 kr.,

5. till Lån till bostadsbyggande m. m. vid Stekenjokk på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

I anledning av propositionen har väckts fyra motioner, som redovisas nedan (s. 2).

Propositionen

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t får bemyndigande att godkänna avtal med Boliden AB om upptagande av gruvdrift vid Stekenjokk. Avtalet innebär bl. a. att staten skall lämna Boliden dels ett bidrag av 27 milj. kr. för planering, utbyggnad och idrifttagande av en gruva vid Stekenjokk, dels garanti för lån som Boliden för samma ändamål tar upp till ett belopp av 100 milj. kr. Vidare föreslås att 2 milj. kr. anvisas som Kungl. Maj:t får använda för att lämna lån till vederbörande kommun i samband med bostadsbyggande och annan samhällsutbyggnad för gruvan. Av outnyttjade medel som anvisats för statens geologiska undersöknings prospekteringsverksamhet skall 1 636 000 kr. få disponeras för att ersätta LKAB för prospekterings- och projekteringsarbeten som detta bolag har utfört för projektet.

Motionerna

Yrkanden

Motionerna är följande:

1973:1610 av herrar Stjernström (c) och Asling (c), vari hemställs att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. uttala att de för bostadsbyggande och annan samhällsutbyggnad för gruvan i Stekenjokk föreslagna lånemedlen får utnyttjas för investeringar även inom närbelägna delar av Jämtland, samt

2. anhålla om utredning beträffande åtgärder för att förbättra framkomligheten vintertid på vägen mellan Stora Blåsjön och Stekenjokk i enlighet med vad som har anförts i motionen,

1973:1620 av herr Lövenborg m. fl. (vpk), vari hemställs

1. att riksdagen med avslag på förslaget i propositionen om upprättandet av ramavtal med Boliden AB om gruvbrytning i Stekenjokk uttalar sig för att LKAB ges uppdraget att i samma omfattning som förutsatts i propositionen exploatera nämnda malmförekomst och att regeringen upprättar avtal med LKAB härom, samt

2. att riksdagen uttalar sig för att med statliga medel ersätta berörda samebyar för den omställning av renskötseln som kan bli nödvändig till följd av gruvföretaget vid Stekenjokk och hos regeringen hemställer om vidtagande av härför erforderliga undersökningar förslagsvis genom lantbruksstyrelsen i samråd med berörda samebyar och Samernas riksförbund,

1973:1621 av herr Oskarson m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen skall ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts beträffande utbetalning av ersättning till LKAB, och

1973:1622 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m, fp), vari hemställs att riksdagen skall som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna

1. att omfattning och storlek av intrång i renskötseln som följd av nu aktuell gruvverksamhet i Stekenjokk blir föremål för utredning i samråd med berörda samebyar och Svenska samernas riksförbund,

2. att ersättning för intrång bör utgå därest utredningen skulle finna det skäligt.

Motivering

I motionen 1973:1610 noteras att det har förutsatts att en stor del av dem som sysselsätts vid den planerade gruvdriften i Stekenjokk kommer att vara bosatta i Klimpfjälls by i Vilhelmina kommun och att de föreslagna medlen för samhällsutbyggnad skall komma uteslutande denna kommun till godo. Arbetskraft borde emellertid också, säger motionärerna, kunna rekryteras från Frostvikens kommun. De anför att avståndet från den närmast belägna jämtlandsbyn, Stora Blåsjön, till gruvan är omkring fyra mil och att större delen av vägen mellan dessa båda orter

numera har en hög standard och därför åtminstone under sommarhalvåret medger daglig pendling. Under vintern är vägen emellertid tidvis oframkomlig. Den skulle dock kunna utnyttjas för regelbunden trafik även på vintern om den kunde förses med överbyggnader av trä eller andra snöskydd på känsliga ställen.

I motionen 1973:1620 kritiseras inledningsvis departementschefens yttrande i propositionen att en samhällsekonomisk kalkyl endast kan vara ett komplement till övriga metoder att bedöma om ett projekt bör komma till stånd eller ej och hur stora insatser samhället kan åta sig i det särskilda fallet. Motionärerna delar inte detta synsätt. Den totala ekonomiska kalkylen måste, menar de, ställas i förgrunden i fallet Stekenjokk liksom inom all övrig ekonomisk planering.

Motionärerna konstaterar att de av riksdagen anvisade anslagen till Stekenjokkprojektet under tiden 1961–1967 uppgår till drygt 27 milj. kr. De anvisade beloppen har förbrukats för vägbyggen, vägunderhåll, utredningar, gruvunderhåll, gruvundersökningar, projektering, elkraft, utrustning av stängsel m. m. Mot denna bakgrund förefaller det motionärerna helt orimligt att man överlämnar gruvbrytningen till det privatkapitalistiska Boliden AB. Det naturliga borde, säger motionärerna, ha varit att man utan anbudsförfarande uppdragit åt statens eget gruvbolag LKAB att efter gjorda undersökningar sätta i gång gruvbrytning i Stekenjokk. Det träffade avtalet innebär för Boliden en mycket liten risk. Risktagaren är i stället staten. Enligt motionärerna hade det varit angeläget att bryta Bolidenbolagets monopol på utvinning av koppar i Sverige i stället för att ytterligare utvidga privatkapitalets inflytande över denna viktiga råvarutillgång.

Motionärerna anför vidare att igångsättningen av gruvdrift kommer att medföra ett betydande intrång i rennäringen. Detta problem har knappast berörts i utredningen eller i propositionen. Enligt motionärerna motsätter sig samerna på intet sätt tillkomsten av projektet men hävdar att det inte vore rimligt att tillskapandet av detta sysselsättningstillskott skulle gå ut över annan typ av sysselsättning och utkomst. Renskötseln måste kompenseras för det intrång som uppkommer genom åtgärder av olika slag.

Frågan om gruvprojektets effekt på renskötseln behandlas även i motionen 1973:1622. Det understryks att förutsättningar bör skapas, finansiellt och institutionellt, för att de intrång i renskötseln som uppkommer med gruvverksamheten i Stekenjokk skall bli uppmärksammade. För närvarande skulle det vara omöjligt att exakt uppge vilka åtgärder som erfordras. Frågan bör därför utredas.

I motionen 1973:1621 erinras om att företrädare för moderata samlingspartiet tidigare, bl. a. i en motion 1970, föreslagit en konstruktion av det slag som det nu framlagts proposition om. Om denna lösning hade accepterats då skulle kostnaderna ha blivit väsentligt lägre, säger motionärerna. Det hävdas vidare att det nu föreslagna samgäendet om projektet med Boliden har föregåtts av stora ansträngningar från regeringens sida att engagera det statsägda LKAB i arbetet. Som väntat,

säger motionärerna, har detta ej varit någon ändamålsenlig konstruktion. Den överenskommelse på grundval av vilken LKAB begärt att få en ersättning om cirka 1,6 milj. kr. för de prospekterings- och projekteringsarbeten som bolaget utförde åren 1969 och 1970 har träffats under hand, säger motionärerna. Det bör enligt deras mening inte komma i fråga att riksdagen beviljar medel så länge någon framställning inte föreligger med angivande av de grunder på vilka bolaget anser sig ha rätt till ersättning.

Utskottet

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t skall få bemyndigande att godkänna avtal med Boliden AB om upptagande av gruvdrift vid Stekenjokk och att olika ekonomiska dispositioner skall vidtas i samband härmed. I anledning av propositionen har väckts fyra motioner.

I motionen 1973:1620 yrkas avslag på förslaget att avtal skall träffas med Boliden AB och föreslås att avtal i stället skall upprättas med LKAB.

Utskottet anser att den överenskommelse som träffats med Boliden AB är ändamålsenlig. Bolidenbolaget har en omfattande erfarenhet av brytning av kopparmalm. LKAB saknar erfarenhet på detta område och skulle om företaget åtog sig att exploatera Stekenjokkmalmen sannolikt vara hänvisat till att för vidareförädling avyttra malmen till Boliden. En sådan ordning skulle inte vara rationell.

I samma motion yrkas vidare att riksdagen skall uttala sig för att berörda samebyar skall tillförsäkras ersättning för den omställning av renskötseln som kan bli nödvändig till följd av gruvföretaget vid Stekenjokk. Yrkandena i motionen 1973:1622 har samma innebörd.

Utskottet vill erinra om att viss skadereglering till följd av gruvdriften vid Stekenjokk redan har skett, senast år 1970. För närvarande är det inte möjligt att bedöma vilka ytterligare ersättningsanspråk som kan komma att resas. Utskottet vill understryka att varken ramavtalet eller arrendeavtalet på något sätt rubbar samernas rätt. Självfallet förutsätts att sedvanliga regler skall tillämpas. Detta kommer också till uttryck i propositionen, när departementschefen anför att överenskommelsen "innebär att parterna dels enats i fråga om speciella villkor och åtaganden för att förverkliga projektet, dels utgått från att i övrigt sådana regler skall gälla som är brukliga vid andra gruvprojekt". Samernas eventuella anspråk på ersättning kommer således att prövas i stadgad ordning. Något uttalande av riksdagen i denna fråga synes alltså inte vara erforderligt.

I motionen 1973:1610 anføres att det har förutsatts att en stor del av dem som kommer att sysselsättas vid den planerade gruvan i Stekenjokk kommer att vara bosatta i Klimpfjälls by i Vilhelmina kommun och att de föreslagna medlen för samhällsutbyggnad kan förväntas komma uteslutande denna kommun till godo. Motionärerna hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall uttala att de för bostadsbyggande och annan samhällsutbyggnad för gruvan i Stekenjokk föreslagna länemedlen skall få utnyttjas för investeringar även inom närbelägna delar av Jämtland.

Utskottet finner att det i propositionen inte uttalas något som hindrar att lånemedel skulle få utnyttjas även för investeringar utanför Klimpfjäll. Utskottet utgår alltså från att detta skall vara möjligt. Något riksdagens uttalande i enlighet med vad motionärerna framfört skulle således inte vara erforderligt.

I samma motion yrkas vidare att riksdagen skall anhålla om utredning beträffande åtgärder för att förbättra framkomligheten vintertid på vägen mellan Stora Blåsjön och Stekenjokk. Utskottet har erfarit att beslut om att den aktuella vägen skall tas in under allmänt underhåll nyligen har träffats. Någon närmare undersökning av vilka åtgärder som skulle krävas för att hålla vägen öppen vintertid har inte gjorts. Då vägen till stor del går uppe på kalfjäll är det emellertid realistiskt att räkna med att den måste byggas om väsentligt om den skall kunna hållas öppen permanent under vinterhalvåret.

Utskottet utgår från att berörda vägmyndigheter gör erforderliga undersökningar och att åtgärder vidtas för att hålla vägen öppen om detta skulle befinnas vara möjligt utan alltför betydande kostnader. Utskottet anser det därför inte vara erforderligt att riksdagen begär en särskild utredning av frågan.

I propositionen föreslås att ca 1,6 milj. kr. av medel som anslagits för Sveriges geologiska undersöknings prospekteringsverksamhet men inte utnyttjats skall få disponeras för att ersätta LKAB för de prospekterings- och projekteringsarbeten som bolaget utförde vid Stekenjokk åren 1969 och 1970. I motionen 1973:1621 anføres att överenskommelsen härom har träffats under hand och att det inte kan komma i fråga att riksdagen skall bevilja medel så länge någon framställning inte föreligger med angivande av de grunder på vilka bolaget anser sig ha rätt till ersättning.

Utskottet konstaterar att motionärerna inte synes ha något att erinra emot att LKAB skall ersättas för de kostnader bolaget haft för prospekterings- och projekteringsarbetena men att de har den invändningen att någon ersättning inte bör beviljas utan formell anhållan från bolagets sida. Utskottet har erfarit att sedan motionen väcktes faktura inkommit från LKAB till industridepartementet. Motionärernas berättigade önskemål skulle därmed enligt utskottets uppfattning vara tillgodosett.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:52 punkterna 1, 3 och 4 och med avslag på motionen 1973:1620 punkten 1
 - a) bemyndigar Kungl. Maj:t att godkänna den mellan staten och Boliden AB träffade överenskommelsen om upptagande av gruvdrift i Stekenjokk,
 - b) bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti för lån intill ett belopp av 100 000 000 kr. som Boliden AB avser att ta upp för anläggande av gruvan vid Stekenjokk,

- c) till *Lån till Boliden AB* på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 27 000 000 kr.,
2. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:52 punkten 2 och med avslag på motionen 1973:1621 godkänner vad chefen för industridepartementet förordat angående bestridande av utgifter för vissa prospekterings- och projekteringsarbeten för Stekenjokkprojektet,
3. att riksdagen med avslag på motionen 1973:1610 punkten 1 till *Lån till bostadsbyggande m. m. vid Stekenjokk* på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 under fonden för låneunderstöd anvisar ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.,
4. att riksdagen avslår motionen 1973:1610 såvitt den gäller utredning angående vägen mellan Stora Blåsjön och Stekenjokk (punkten 2),
5. att riksdagen avslår motionen 1973:1620 såvitt den gäller utredning om ersättning till samerna för intrång i rennäringen till följd av gruvdriften (punkten 2) och motionen 1973:1622 i samma ämne.

Stockholm den 29 mars 1973

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Bengtsson i Landskrona (s), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Rask (s), Wååg (s), Hovhammar (m), Svensson i Malmö (vpk), Jonsson i Alingsås (fp), fru Hambræus (c) och fru Hansson (s).

Reservationer

1. *angående överenskommelse mellan staten och Boliden AB m. m.* (punkten 1 i hemställan) av herr Svensson i Malmö (vpk), som anser

dels att det stycke på s. 4 i utskottets yttrande som börjar med "Utskottet anser att" och slutar med "inte vara rationell" bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen att Boliden AB inte skall beredas tillfälle att exploatera malmförekomsten i Stekenjokk. Staten har sedan i början av 1960-talet anvisat mer än 40 milj. kr. — dolda samhällskostnader oräknade — i olika former till Stekenjokkprojektet. Medlen har använts för projektering, undersökningar, vägbyggen, vägunderhåll, utrustning etc. Det ter sig utmanande

att frukterna av dessa investeringar skall tillfalla ett privatkapitalistiskt bolag med monopolställning när det gäller kopparbrytning i Sverige. Enligt avtalsförslaget skulle bolaget tillförsäkras betydande fördelar. Bolaget skulle bl. a. erhålla ett bidrag om 27 milj. kr. samt statlig garanti för ett lån om 100 milj. kr. Någon påtaglig risk skulle bolaget inte åta sig som kompensation för denna generösa gåva utan den huvudsakliga risken skulle åvila staten. Ett avtal av detta slag kan enligt utskottets uppfattning inte vara i folkflertalets intresse. Skattemedel bör inte komma till användning för att ytterligare öka storfinansens makt och profiler. Ett avtal av motsvarande innebörd med LKAB i stället för med Boliden skulle innebära samma kostnader för samhället. Däremot skulle den statliga företagsgruppens ställning stärkas och Bolidenbolagets monopolställning i fråga om kopparbrytning i Sverige upphävas. Kungl. Maj:t bör snarast upprätta ett sådant avtal med LKAB samt underställa riksdagen detta jämte förslag till därav föranledda ekonomiska dispositioner.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. att riksdagen med bifall till motionen 1973:1620 punkten 1 avslår propositionen 1973:52 såvitt gäller överenskommelse mellan staten och Boliden AB och därav föranledda ekonomiska dispositioner (punkterna 1, 3 och 4) samt som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande avtal med LKAB om gruvsdrift vid Stekenjokk,

2. *angående utredning om vägen mellan Stora Blåsjön och Stekenjokk* (punkten 4 i hemställan) av herr Börjesson i Glömminge (c) och fru Hambræus (c), som anser

dels att det stycke på s. 5 i utskottets yttrande som börjar med "Utskottet utgår från" och slutar med "utredning av frågan" bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

Mot bakgrund av vad här sagts vill utskottet förordna att riksdagen hemställer om en utredning om vilka åtgärder som behövs för att göra vägen framkomlig vintertid.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. att riksdagen med bifall till motionen 1973:1610 punkten 2 hos Kungl. Maj:t anholder om utredning beträffande åtgärder för att förbättra framkomligheten vintertid på vägen mellan Stora Blåsjön och Stekenjokk.

